

OGNJI IN OGNJIŠČA

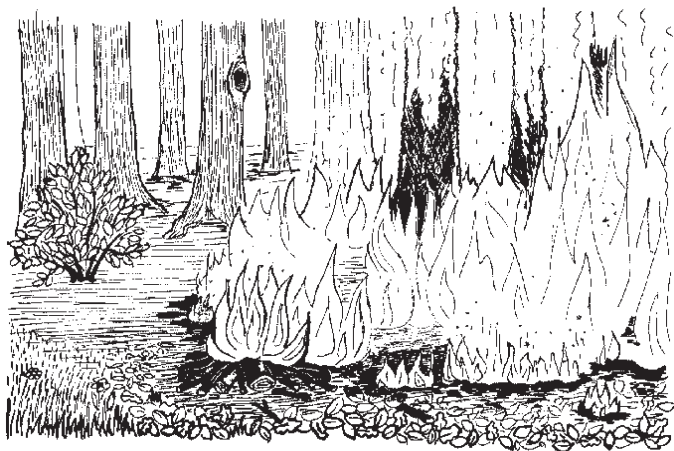
Ogenj spremlja človeštvo od samega začetka. Mogoče je dandanes splošno izgubil nekdanjo pomembnost, a v naravi in življenju v naravi ostaja njegova vloga nespremenjena.

Ognji

Kaj moramo vedeti o ognju

Plamen v odprtem kaminu udobne hiše, pečenje na žaru na domačem vrtu s prijatelji, taborniški izlet ali boj za preživetje. Nekomu, ki se znajde zaradi nepredvidljivih razmer izmučen, daleč stran od civilizacije, prezebel, je ogenj mnogo več kot romantično plapolanje plamenčkov.

Hkrati ogenj na drugi strani predstavlja nevarnost. Nevarnost, da pride do požara, je stalno prisotna; odvisno je, koliko se je zavedamo. Veliko večino požarov povzroči človek z odvzrženim ogorkom, nepredvidni obiskovalci narave, kmetje, ki spomladi požigajo obrobja gozdov in travnike. Ogenj ne sme ostati brez nadzora, dokler nismo popolnoma prepričani, da je ugasnila tudi tleča žerjavica.

Kurimo lahko tudi v bivaku in šotoru (Tee-pee), kjer prav tako obstaja možnost, da pride brez varnostnih ukrepov do nesreče.

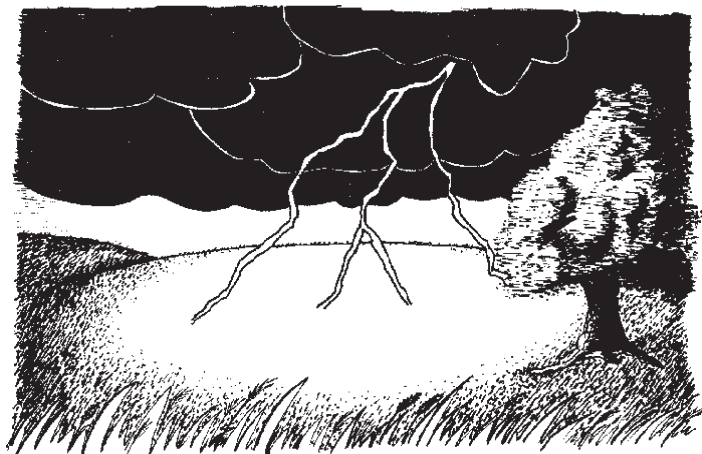
Na Krasu in regijah, kjer pogosteje prihaja do požarov, tudi zaradi samovžigov, je marsikje gozd razdeljen v nekakšne odseke (pasove) različnih širin (le-ta je odvisna od moči vetrov, višine mladega nasada ali gozda ...), ki so nepogozdene. Tako bo ob more-

bitnem požaru zgorel le en pas gozda. Paziti je treba le, da ognjeni zublji ne preskočijo na sosednjega. Kjer se obrobno drevje stika v krošnjah, se drevje podre stran od ognja in ga odstrani, v primeru, da časa ni dovolj, pa k ognju.

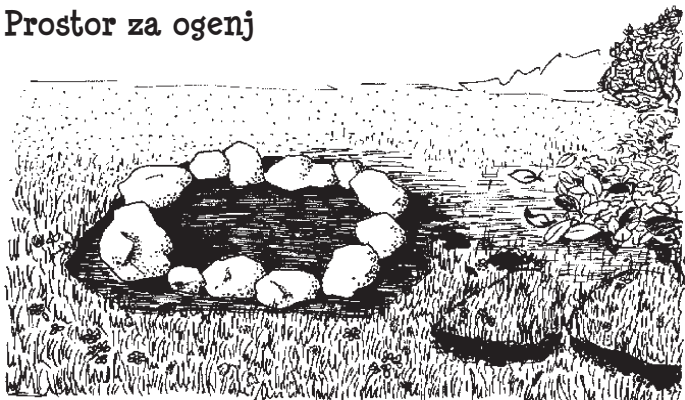
Ogenj se širi tako hitro, da požara praviloma ne moremo pogasiti in moramo takoj poklicati na pomoč (112 – center za obveščanje). Ob tem sporočimo vse kar je pomembno – natančen kraj in velikost požara, njegovo smer gibanja, hitrost širjenja, pa tudi za kakšen gozd gre, kakšna je podrast ...

Požara brez ustreznih pripomočkov in opreme sploh ne moremo pogasiti, ker se mu niti približati ne moremo.

Strela predvsem v visokogorju predstavlja stalno veliko nevarnost požarov.

Prostor za ogenj

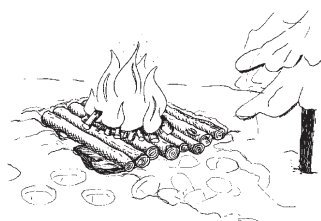
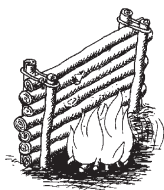

Prostor za ogenj izberemo s premislekom, če je le mogoče še pred temo. Osnovni varnostni ukrepi so nujni spremljevalci vsakogar, ki kuri.

Prostor obdamo s kamenjem ali zemljo. Še posebno, če je teren vetroven in odprt, daleč naokrog odstranimo listje in druge gorljive stvari. Nevarnost pa predstavljajo tudi iskre in nizke veje dreves, zato tudi temu primerno izberemo prostor za ogenj.

Na travniku odmaknemo zgornjo plast trave in zemlje (cca 10 cm) in jo "po uporabi" vrnemo nazaj na prvotno mesto.

Če ne najdemo naravnega zavetja (kotanja, podrto drevo, večja skala ...), izdelamo zaščito proti vetru; ta je lahko zgrajena iz sušic, ki jih vodoravno polagamo med paroma dveh zapičenih palic. Zaščita je lahko že sama skladovnica drv ali pa, če teren to dopušča, sušice zapičimo drugo zraven druge v tla. Hkrati taka pregrada svetlobo tudi odbija, ogenj nam služi za osvetljevanje in sušenje kurjave ter za nadaljnje kurjenje.

Pri izbiri prostora na mokri ali zasneženi podlagi, poskusimo preprečiti stik ognja z mokroto tako, da kurišče dvignemo. Pomagamo si s priročnim materialom: primerni so že večji ploščati kamni ali debelejše sušice, ki jih zložimo drugo zraven druge. Na takšni podlagi zakurimo ogenj.

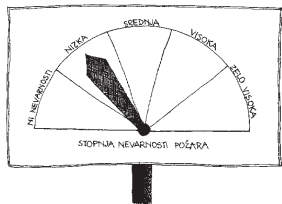
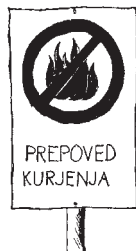
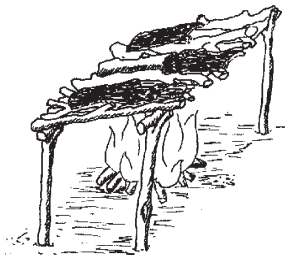
Za zaščito pred dežjem in snegom zgradimo nad goriščem svežo konstrukcijo. Lahko jo pokrijemo z debelejšimi svežimi vejami ali lubjem. Streha preprečuje, da bi ogenj ugasnil. Paziti moramo, da po daljšem času, če je nameščena nizko nad ognjem, streha ne zagori.

Najbolje je, če kurimo v bližini vode, s katero najlažje in najučinkovitejše **pogasimo** ogenj. Izkušeni "preživetniki" vedo, da je ravno pri tleh največ tleče žerjavice, zato iz previdnosti pogašeno žerjavico razgrebemo in ogenj polijemo še enkrat, (če nimamo vode, izpraznimo tudi lasten mehur). Vodo zelo uspešno nadomesti tudi pesek, sama zemlja pa ni učinkovita, ker ogenj samo zaduši in ne pogasi. Seveda kurišče zakopljemo, da za nami ne ostane odprto pogorišče.

Vnetljive stvari, kot so petrolej, špirit in podobno, shranjujemo v posebej za to namenjenem prostoru. Le-ta naj bo hladen, temen, zračen in na primerni oddaljenosti od bivalnega dela (ne na dosegu rok).

Kjer je ogenj prepovedano kuriti, se tega dosledno držimo. Marsikje zaradi tega že nastajajo urejena kurišča, kjer je ogenj moč nadzorovati z minimalno verjetnostjo, da pride do požara. Še posebej dobro je to urejeno v nekaterih državah Skandinavije, Amerike, Avstralije, Nove Zelandije, Južnoafriške republike, pa tudi pri nas ni več redkost.

Zavedajmo se, da prepoved kurjenja ognja ni napisana kar tako. Naj nas ne izučijo visoke kazni, ogrožena življenja ali škoda, ki bi nastala zaradi požara.

Kako prižgemo ogenj

Kot za vsako drugo opravilo, je prižiganje ognja spretnost, ki jo pridobimo z vajo. V suhem vremenu to ni težko, v vlažnem in mokrem pa bo to povzročilo nemalo preglavic tudi bolj izkušenemu.

Za **prižiganje** uporabimo vžigalice (klasične, povoščene, vetrovne) ali vžigalnik. Da se vžigalice ne zmočijo, jih zavijemo v polivinilasto vrečko ali vodotesno škatlico. Še bolj jih zavarujemo, če jih povoskamo. Manj ko imamo vžigalic, bolj smo pozorni pri prižiganju ognja. Razpolavljati vžigalic na polovico ali celo četrtino ne poskušamo, če se tega nismo že prej naučili.

Za kurjenje bomo potrebovali **netivo, dračje in drva**.

Za netivo uporabimo najdrobnejše suho dračje, izdelamo trske tanjše od vžigalic, pomagamo si z brezovim lubjem, poiščemo koščke papirja, mah, suho travo, praprot, slamo, žaganje, odpadle iglice, trhle dele dreves, puhaste semenske glavice, tanka in suha rastlinska vlakna, listje ... Le-to dobro pregnetemo in oblikujemo v ravno prav gosto netivno gnezdo.

Dračje razvije dovolj toplote, da se vname še debelejša drva. Za dračje nabereмо tanke posušene vejice, trske, storže ... Raje izberimo vejice, ki niso v stiku s tlemi: vejice zapicene v tla ali tiste, ki visijo v pritalnih krošnjah, suhe veje iglavcev ...

Ko se ogenj razgori, postopoma naložimo debelejša drva. Ogenj potrebuje dovolj zraka, da se ne zaduši. Zrak lahko dovajamo tudi s pihanjem. Vhod ali odprtina, ki vodi do netiva, naj bo obrnjena v smeri, iz katere piha.

V deževnem vremenu bomo material nabirali tam, kjer drevje raste bolj skupaj – verjetnost, da je bolj suh, je večja. Lahko pa z vej odstranimo lubje, da pridemo do bolj suhih delov. Od lesa je odvisna kurilna vrednost. Mehek les bomo nabrali za dračje, trd les pa nam daje višjo temperaturo in gori dlje časa.

Vlažna ali celo mokra drva bomo ob ognju hkrati tudi sušili; vlažna le s težavo gorijo, povrhu vsega pa dajejo tudi več dima.

Prižiganje brez vžigalic

Za prižiganje ognja brez vžigalic bomo potrebovali kar precej spretnosti. Velik problem predstavlja netivo za prižiganje brez vžigalic, ki ga bomo le težko našli.

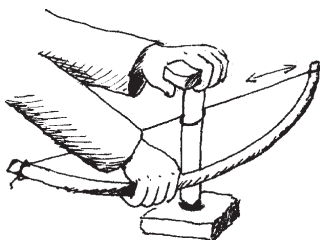
V sončnem vremenu bomo poskusili ogenj prižgati s **pomočjo sončnih žarkov in lupe**. Žarišče lupe usmerimo na netivo; po krajšem čakanju se prične kaditi. Da lažje zagori, pomagamo s pihanjem.

Ogenj lahko zakurimo tudi s **kresilnikom**. Z njega nastrgamo nekoliko magnezija ob netivo. S hitrim potegom po kresilu naredimo iskro, ki vžge magnezij; le-ta razvije visoko temperaturo, ki prižge netivo.

Današnji kresilniki, kupimo jih v trgovini, so zamenjali kremen, ob katerega so včasih tolkli, drgnili, da so nastale iskre.

Ogenj lahko prižgemo tudi s pomočjo močnejšega **baterijskega vložka in vzmetjo kemičnega svinčnika**.

Ena od možnosti prižiganja ognja je že industrijsko pripravljeno **kemično vžigalno sredstvo** v vrečkah. Uporaba kemikalij je nevarna!

Ustanovitelj gozdovništva Seton podrobno opisuje **prižiganje z lokom**:

»Quonab je iz suhe smrekovine izrezal dva kosa, eden je bil $3/4$ palca debel in 18 palcev dolg, okrogel in na obeh koncih zašiljen, drugi pa $5/8$ palca debel in ploščat. V to ploščato deščico je napravil žlebiček, na koncu žlebička pa je izvrtal majhno jamico.

Iz ukrivljene trdne palice in srnine kite je napravil lok, poiskal košček grčave borovine in z noževo konico tudi v to izdolbel jamico. S tem je bila priprava za napravljanje ognja narejena; treba je bilo samo še pripraviti dračje in dobiti nadomestek za tetivo. Pest drobnih smrekovih ostružkov iz smrekovega lubja je stisnil v dva palca debelo kepo in tako dobil dobro netivo. Zdaj je bilo vse pripravljeno. Tetivo loka je enkrat ovil okoli dolge palice, konico vtaknil v jamico ploščate deske, grčavi kos borovine pa položil na gornjo konico, tako da je palica imela oporo. Nato je lok počasi in mirno sukal sem in tja, dokler ni vrteča se dolga palica ali sveder začela iz jamice izmetavati v podlogo kadečo se črno moko. Indijanec je zdaj lok hitreje sukal, da se je še bolj kadilo in se je žlebiček napolnil z lesno moko. Zdaj je lok odložil, s pahljanjem kupčku lesne moke dovajal zrak, da je zažarela, položil nanjo smrekovo netilo in previdno pihal predenj, dokler niso zaplapolali plamenčki in kmalu zatem je v vlgvamu zagorel ogrevajoč ogenj.« (Ernest Thomson Seton, Rolf gozdovnik, Mladinska knjiga, 1968, strani 28–29).

Včasih so ljudje kurili večni ogenj in skrbno pazili, da jim ni ugasnil. Preprosta ljudstva po svetu še danes zakurijo ogenj brez modernih pripomočkov. Potreben je pravi les in praksa.

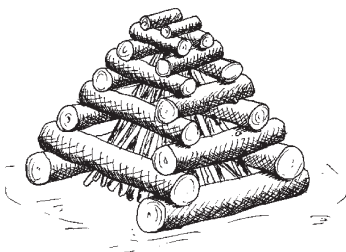
Vrste ognjev

Ognjev je kar nekaj vrst. Marsikateri izhaja iz osnovne **piramide**. V tla zabijemo svežo debelejšo vejo (še bolje rogovilo); okoli nje zložimo netivo, dračje ter postopoma debelejšo drva.

Pagodni ogenj postavimo ob svečanih trenutkih

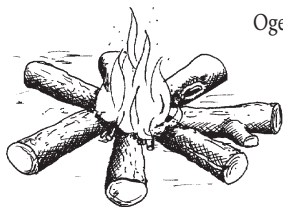

kot so krst, dan staršev, zaključek tabora, podelitev priznanj... Izdelava ognja nam vzame več časa. Sušice naj ne bodo sveže. Okoli piramide zložimo štiri stranice pagode. Ožji ko je ogenj, tanjše so sušice. Vrh lahko zapolnimo z brinovimi vejicami, ki prijetno prasketajo. Ogenj ima veliko svetilno moč.

Zvezdni ogenj so uporabljali že Indijanci; debelejša polena segajo v ogenj le z enim koncem. Ko zgorevajo, jih potiskamo proti sredini.

Ogenj tako gori počasi, a dalj časa. Ogenj je vsestranski; v njem bomo lahko pekli, dolgo v noč nam bo svetil in nas grel.

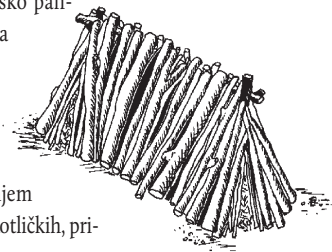

Strešni ogenj je podolgovate oblike, poljubne dolžine. Na dve osnovnici (rogovili) namestimo slemensko pali-

co, ki je opora sloju drv.

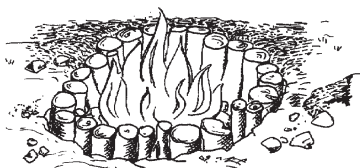
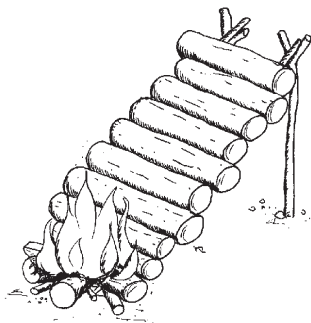
V njem je netivo in dračje razpotegnjeno od ene osnovnice do druge. Prižgemo ga hkrati na več mestih.

Ogenj daje močno svetlobo in toploto, na njem lahko pripravljamo obrok v več menažkah ali kotličkih, pripraven pa je tudi za pečenje jagenjčka.

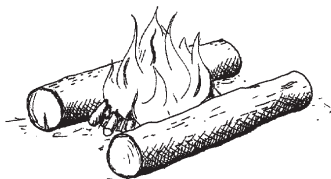

Stražni ogenj ima v ozadju debelejša drva, ki so zložene na sveži nagnjeni konstrukciji. Ko prvo poleno dogori, se vsa naložena polena premaknejo bliže k ognju (pomembno je le, da se polena, sušice ali debelejšje veje prikotatijo). Tak ogenj nam gori precej časa, ne da bi bilo potrebno nalagati kurjavo. Namen ognja je različen; preganja mrčes, živali ..., hkrati pa ga uporabimo kot ogrevalni ogenj čez noč.

Lovski ogenj je enostavno ognjišče; ogenj ogradimo z dvema debelejšima sušicama. Rabita za podlago posodi in ohranjata žerjavico na majhni površini.

Polinezijski ogenj postavimo v vetrovnem vremenu, ko je večja nevarnost, da bi prišlo do požara. V teren izkopljemo luknjo in jo obložimo s sušicami ter dno s kamenjem.

Ogenj je simbol pripadnosti taborniški skupnosti, vsem, ki jih veže taborniško življenje, odnos do vsega lepega, narave, zdravega načina življenja, prijateljstva. Pooseblja duh skupine, pa naj bo to vod, četa ali rod. Ogenj gori ves čas taborjenja in največja sramota je, če ugasne.

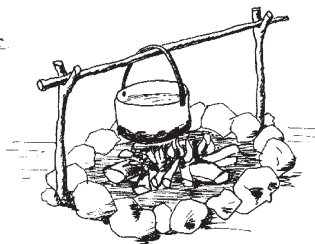
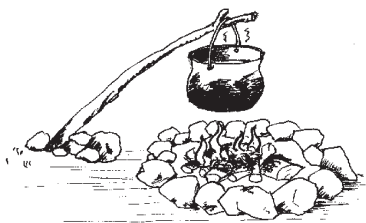
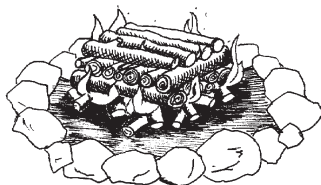
Ogenj lahko tudi prenašamo (le kdo dandanes sploh pomisli na prenašanje ognja). Redke so situacije, ko je bolje s seboj odnesti del ognja, kot pa se brez ustreznih potrebščin lotiti kurjenja drugega. To velja zlasti, če gre za krajšo razdaljo. Največjo težavo bo predstavljala posoda za prenos tleče žerjavice – to je lahko lonec, prazna konzerva, ki jo navežemo na vrv ali palice in iz previdnosti nosimo na primerni razdalji stran od sebe. Drevesne gobe tlijo dalj časa, zato jih lahko porabimo kot odličen način za prenašanje ognja.

Ognjišča

Ognjišče zgradimo iz kamenja, skal, ga izkopljemo v ilovico, zemljo. Ognjišče postavimo na terenu, ki je za to najbolj primeren. Naredimo ga glede na to, kaj bomo na njem pripravljali (kuhali ali pekli). Lonec lahko na različne načine obesimo nad ognjem na debelejši sveže palice (rogovile). Lonca tudi ne postavimo v plamen, ampak počakamo, da se naredi žerjavica; toplota je močnejša, lonec pa manj črn.

Veliko žerjavice v krajšem času dobimo na način, da kurjavo nalagamo na ogenj po načinu zlaganja skladovnice.

Seveda je velika razlika ali pripravljamo ognjišče na pohodnem taboru ali izletu – za en obrok ali bomo na njem kuhali mesec dni.

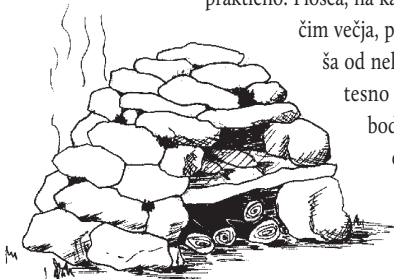

Na taborih se srečujemo s številnimi odpadki. Količina pa je precej odvisna od naše ozaveščenosti – kupujemo hrano in druge proizvode v takšni embalaži, da bomo proizvedli čim manj odpadkov. Izognimo se nepovratnim plastenkam, pijači v pločevinkah in podobnem.

Peči

Razlika med pečjo in ognjiščem je ta, da je peč zaprta in lahko hrano pripravimo še na kakšen način več. Izdelava peči nam bo vzela tudi več časa.

Najhitreje peč izdelamo iz manjših skal in kamenja. Odprtine zadelamo z ilovico, dobra pa bo tudi zemlja. Pomembno je, da pazimo, da je kurišče dovolj veliko in praktično. Plošča, na kateri bomo pripravljali hrano, naj bo

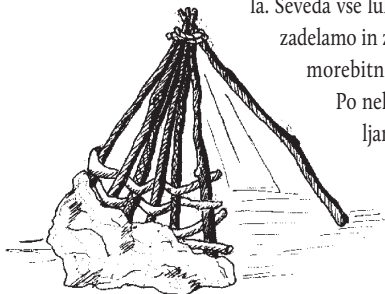

čim večja, po možnosti ena sama in ne debelejša od nekaj centimetrov. Če jih je več, naj se tesno prilegajo druga drugi. Stene naj ne bodo pretanke, kajti rado se zgodi, da se ob pregretju preprosto razletijo, zlasti, če smo uporabili slabša veziva.

Posebno skrb namenimo tudi stropu. Še preden pa peč izdelamo do konca že lahko nekoliko zakurimo. Kjer bo dim najbolj

uhajal, naredimo dimnik. Čisto za konec poiščemo kamen primerne oblike; tak ki se bo prilegal sprednjemu delu peči (sprednja vrata). Z njim bomo dosegli večjo toploto v sami peči.

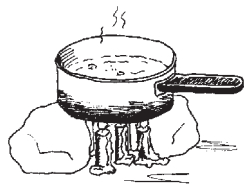
Peč pa lahko izdelamo tudi samo iz gline na leseni konstrukciji. Da peč ne razpoka, moramo glino dobro pregnesti, vsebovati pa mora tudi čim manj primesi in biti ravno prav vlažna, da se dobro oblikuje. Peč potrebuje dobro ogrodje. Iz gline oblikujemo "kačice", ki jih ovijemo okoli lesenega stožčastega modela. Seveda vse luknje in luknjice med kačicami dobro

zadelamo in zamažemo. Peč kurimo postopoma in morebitne pomanjkljivosti sproti odpravimo.

Po nekaj urah bo peč suha. Hrano pripravljamo podobno kot v krušni peči – zakurimo, počakamo na zadostno žerjavico, jo odmaknemo k stenam peči in prostor na sredini pripravimo za peko.

V izjemnih primerih, ko zaradi različnih vzrokov ne moremo zgraditi ognjišča ali peči in nimamo kuhalnika, si za silo lahko pomagamo tudi z več svečami. Moč nekaj sveč bo zadostovala za pogretje našega obroka.

Razsvetljava

Pri sebi nimamo vedno baterijske ali plinske svetilke. Takrat si pomagamo na različne načine. Če je polna luna, se da brez dodatne razsvetljave celo hoditi brez težav.

Ogenj daje različno svetilno moč. Njegova moč je na primer premajhna za branje knjig.

Nadalje lahko si pomagamo s svečo, trsko, baklo, petrolejko. Sveča je najpreprostejša, najzanesljivejša in uporabna za več stvari: branje, lahko zakapamo luknjico v šotoru, pogrejemo hrano ... Proti dežju in vetru ji naredimo zaslon. Največja prednost sveče je ta, da nikoli ne odpove.

Petrolejke dajo manj primerno svetlobo kot sveča, pa še bolj so nevarne.

Poleg sveče, ki naj ne manjka v nahrbtniku vsakogar, je tu še žepna baterijska svetilka. Baterija ni večna, občutljiva je na vlago.

Modernejša svetila so plinske svetilke, katerih svetloba je podobna tisti doma. Porabijo kar precej plina. Uporabljamo jih v večjih prostorih, zlasti kuhinji, kjer mora biti svetlo.

Prva pomoč pri opeklinah

Opekline so odprte poškodbe. Nenevarne so opekline prve stopnje (koža je rdeča, srbi, peče). Mehurji so že resnejša poškodba (druga stopnja), če je poškodovano ali uničeno podkožno tkivo pa je opekline najresnejša. Pri opeklini lahko nastane šok, povzročijo ga bolečine in izguba telesne tekočine.

Manjše opekline oskrbimo s pripravki, ki pospešijo epitelizacijo kože. To so na primer ribje mazilo, herbion zeliščno mazilo, šentjanževa tinktura ... Prizadete dele kože namažemo s tankim slojem dva do trikrat dnevno in sterilno pokrijemo.

Opečeno površino pokrijemo s sterilno gazo ali s povojem za opekline. Pri hujših in obsežnejših opeklinah sterilno povijemo, imobiliziramo, poškodovancu dajemo velike količine tekočine (vodo z raztopljeno kuhinjsko soljo) in takoj obiščemo zdravnika.